

Liikenne- ja viestintäministeriö
Eteläesplanadi 16
PL 31
00023 Valtioneuvosto

Lausunto katsastusuudistuksen toiseen vaiheeseen liittyvästä arviomuistiosta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt sidosryhmiltä kommentteja esitettyihin kysymyksiin sekä arvioita muutosehdotusten toteuttamiskelpoisuudesta sekä niiden mahdollisista vaikutuksista, jotka liittyvät katsastustoimilupiin ja niiden jaotteluun, katsastustoiminnan laadun kehittämiseen sekä katsastettaviin ajoneuvoluokkiin.

Turun Ammattikorkeakoulu Oy kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta. Turun ammattikorkeakoulu on ollut mukana katsastustoiminnassa sekä katsastajien koulutuksessa ja sen kehittämisessä alan yksityistämisestä alkaen. Osallistumme katsastusuudistuksen valmisteluun ottamalla kantaa joihinkin esitettyihin avoimiin kysymyksiin.

Toimiluvat ja toimilupajaottelu

Turun ammattikorkeakoulu Oy suosittaa Liikenne- ja viestintäministeriön näkemyksiä kaikkien katsastuspalvelujen tarjoamisvelvollisuudesta luopumista sekä erikoiskatsastusten ja yksittäishyväksyntätoimintojen yhdistämisestä. Puollamme ehdottomasti esitettyä muutosehdotusta 1C.

Perusteluna edelliseen näemme velvollisuuden tarjota palvelua ja mitoittaa katsastustilat ja –laitteet harvinaisempienkin ajoneuvomallien varalta, markkinaehtoista kilpailua rajoittavana tekijänä. Useissa tapauksissa yritykset joutuvat mitoittamaan ja ylläpitämään heille tarpeetonta resurssia, tekemään laitteiden hankinnoissa kompromisseja tai ylläpitämään keinotekoisia järjestelyjä.

Ajoneuvotyyppien luokittelu pääasiassa kokonaisuutensa perusteella on joissain tapauksissa katsastustilojen näkökulmasta epätarkoituksenmukaista. Nykyinen kevyen kaluston rajausta 3500 kg ei kuitenkaan rajaa selkeästi kaikkia ajoneuvoluokkia esimerkiksi M1 tai M2. Turun ammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan nykyiset kevyen katsastuksen tilat ja laitteet voivat mahdollistaa jopa 5 tonnin ajoneuvokaluston ja ainakin suuren osan niin sanotuista kevyt kuorma-autoista (N2) katsastamisen samassa paikassa.

Erikoiskatsastusten ja yksittäishyväksyntöjen yhdistämistä puoltaa näiden toimenpiteinä läheisesti toisiaan vastaavuus sekä katsastajalta edellytettävällä erityisosaamisella. Erikoiskatsastuksia tekevien toimijoiden vähentyminen mahdollistaisi töiden keskittymistä ja osaamisen lisääntymisen myötä laadun paranemista.

Kysymykseen mitkä nykyisin erikoiskatsastuksiin luettavat toimenpiteet ovat sellaisia, joita voitaisiin suorittaa niin sanotulla määräaikaikatsastusluvalla. Turun ammattikorkeakoulun näkemys on, että määräaikaikatsastaja voisi suorittaa ainakin sellaisia erikoiskatsastustoimenpiteitä, jotka eivät edellytä muita lisäselvityksiä (dokumentteja). Tällainen olisi esimerkiksi rengasmuutos, sillä näiden muutostarkastusvaatimukset pitää jokaisen katsastajan tuntea. Määräaikaikatsastaja voisi myös varmentaa ”ruostuneen” valmistenumeron uudelleen meistoksen. Toimenpiteet olisivat verrattavissa ajoneuvon värin muutokseen tai muuhun määräaikaikatsastuksen yhteydessä suoritettavaan rekisteritietojen korjaukseen.

Katsastustoiminnan laadun kehittäminen

Turun ammattikorkeakoulu kantaa erityisesti huolta katsastajien koulutuksesta ja ammattitaidon kehittämisestä sekä puutteellisen osaamisen vaikutuksesta katsastustoiminnan laatuun.

(LVM) Millaisia kustannuksia nykyisestä lakisääteisistä laadunvarmistuskeinoista (esim. laatujärjestelmävaatimus, omavalvonta, Liikenteen turvallisuusviraston jälkikäteisvalvonta) aiheutuu? Ovatko nykyiset omavalvontaa koskevat vaatimukset toimivia katsastustoiminnan laadun kannalta?

Turun ammattikorkeakoulun kokemuksen perusteella, katsastusluvan haltijan oman laadunvalvonnan kustannusvaikutus on samaa luokkaa kuin ISO 9001 – laatujärjestelmän ylläpidosta aiheutuva. Kustannukset muodostuvat pääosin auditoinneista ja asiantuntijoiden laatutyöhön käyttämästä työajasta. Omavalvonta on parhaimmillaan parantanut katsastajien osaamista ja toiminnan laatua sekä edesauttanut poikkeamien löytymistä ja niiden korjaamisen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

(LVM) Ovatko edellisen lakimuutoksen yhteydessä tehdyt muutokset peruskoulutusvaatimukseen vaikuttaneet toivotulla tavalla? Ovatko nykyiset koulutusvaatimukset toimivia katsastustoiminnan laadun näkökulmasta?

Katsastajien alalletulokouluttajana Turun ammattikorkeakoulu näkee katsastajien peruskoulutusvaatimuksen alentamisen vaikutukset pääosin negatiivisena. Ilman insinöörikoulutusta katsastajan koulutukseen osallistuvilla on havaittu olevan suuria vaikeuksia ottaa haltuunsa kaikkea sitä informaatiota, jota katsastaja työssään tarvitsee. Usein ammatillisen kokemuksen kautta saatu osaamisala on suppeampaa (esim. korimekaanikko). Peruskoulutusvaatimusten laskemisella on mielestämme ollut vain marginaalinen vaikutus uusien katsastajien alalle rekrytoimisessa, sen sijaan katsastustehtävien kiinnostus korkeakoulutettujen keskuudessa se on heikentänyt selvästi. Katsastusalalle soveltuvia ammatti- ja erikoisammattitutkintoja on selvitetty Akseli Hakalan opinnäytetyössä (2014).

Katsastajien jatkokoulutuksesta on säädetty LVM asetuksella ajoneuvojen katsastushenkilöstön jatkokoulutuksesta ja muusta ammattitaidosta. Koulutusvaatimukseen ei ole tehty merkittäviä muutoksia, vaikka katsastustoimiala ja sen sääntely on muuttunut viime vuosina. Laatu katsastustoiminnassa on aina sisältynyt opetusaiheisiin, mutta muiden vaatimusten ohessa siihen voidaan käyttää katsastajien teoriakoulutuksessa vain 1-2 tuntia. Olisikin toivottavaa pohtia katsastuskoulutuksen jaksotusta ja painotuksia uudelleen.

(LVM) *Olisiko yksittäishyväksyjille syytä harkita vastaavaa koulutusrakennetta kuin katsastajille?*

Ymmärtääksemme yksittäishyväksyjien koulutustahot ovat käytännössä samoja kuin katsastajien erikoiskoulutusta järjestävät ja erikoiskatsastajien osamistavoitteet ovat olleet yhteneväisiä yksittäishyväksyntöjä tekevien kanssa. Olisikin luontevaa pyrkiä uudelleen yhdistämään nämä toiminnot sekä kehittämään koulutusta ja tarvittavan osaamisen ylläpitämistä. Kyseiset palvelut ovat siinä määrin keskittyneitä, että tekijöiksi tulee kouluttaa omat, riittävän kokeneet erikoiskatsastusten asiantuntijat.

Katsastettavat ajoneuvoluokat

Turun ammattikorkeakoulussa ymmärretään Liikenne- ja viestintäministeriön kantaa lieventää katsastusvaatimuksia tarkastelun alaisissa ajoneuvoluokissa. Toivomme kuitenkin esitettävän vaihtoehtoisia valvontamuotoja näiden liikennekelpoisuuden varmistamiseksi.

Kevyiden nelipyörien osalta vikatilastot tukevat tarvetta näiden teknisen kunnon säännönmukaiseen tarkastamiseen, ottaen huomioon kyseisen ajoneuvotyyppin vielä kohtuullisen lyhyen ajan jakson Suomen liikenteessä. Kevyiden nelipyörien rakenne ei välttämättä ole alkujaan suunniteltu ajosuoritemäärille joita näissä tavataan. Meillä myös käyttöolosuhteet ovat vaativia ja käyttäjät usein kokemattomia niin yleisesti liikenteessä kuin ajoneuvonsa teknisestä kunnosta huolehtimisessa.

O2 –luokan perävaunuissa teknisen kunnon osuus liikenneturvallisuuteen lienee vähäisempi kuin näiden väärästä käytöstä mahdollisesti aiheutuvat riskit, kuten virheet kuormauksissa tai tilannenopeuksissa. Lisäksi tarkastusmenetelmät katsastuksissa eivät kokemuksemme mukaan aina tue luotettavaa lopputulosta ja nykyisen 2 vuoden tarkastusvälillä ajoneuvon kunto voi vaihdella muutenkin jo merkittävästi.

Museoajoneuvojen määräaikaikatsastusvelvollisuudesta luovuttaessa, tulee palata aiemmin käytössä olleeseen määräaikaikaiseen museoajoneuvohyväksynnän voimassaolokäytäntöön. Museoajoneuvon kunto tulisi tarkistaa ja status varmistaa esimerkiksi 10 vuoden välein.

Katsastuspalveluiden hintoihin liittyen, on Turun ammattikorkeakoulussa teetetty insinöörityönä *Turun talousalueen katsastuspalveluiden hinnoitteluselvitys* (J. Koutuaniemi, 2014). Tehdyn kartoituksen perusteella nelipyörien hinnoittelu ei poikkea vastaavista autojen katsastushinnoista. Sen sijaan O2-luokan määräaikaikatsastusten hinnat vaikuttavat osin polarisoituneen, jolloin toimija(t) jolla ei ole haluja ottaa perävaunuja vastaan, selkeästi yli hinnoittelee palvelunsa. Halvin hinta 25 € ja kallein 80 €, keskiarvon ollessa 38 €.

Reijo Asp

Turun ammattikorkeakoulu Oy
Katsastustoiminnasta ja –koulutuksesta vastaava

LÄHTEET

Hakala, A. Turun AMK:n opinnäytetyö, 2014, Katsastajan peruskoulutukseksi soveltuvien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kartoitus. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/79548>

Koutuaniemi, J. Turun AMK:n opinnäytetyö, 2014, Turun talousalueen katsastuspalveluiden hinnoitteluselvitys. Luettavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/76978>